

Fatma Səttarova: "Leningrad blokadasının nə olduğunu sözlə ifadə edə bilməzsiniz. Bu, dəhşətli bir şey idi..."

Azərbaycanlı Fatma Səttarova bütün Böyük Vətən Müharibəsini keçərək Berlinin özünə qədər gəlib. Cəbhədə gənc tibb bacısı xeyli insanın həyatını xilas edib. Bu günlərdə Fatma Səttarova 100 illik

yubileyini qeyd etdi və əsas hədiyyəni Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevdən aldı. Dövlət başçısı Azərbaycan Müharibə, Əmək və Silahlı Qüvvələr Veteranları Təşkilatının sədrinə respublikanın ictimai həyatında uzun illər səmərəli fəaliyyətinə görə "İstiqlal" ordenini təqdim edib. Fatma Səttarova "Moskva-Baku" portalına müsahibəsində cəbhəçi keçmişindən da-

nışıb, müharibə xatirələrini bölüşüb. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

- Ən yüksək mükafatı almağınız münasibətilə təbrik edirəm. Azərbaycan prezidentinin əlindən "İstiqlal" ordenini alacağınızı biləndə hansı hissləri

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "Azad sahibkarlığın və liberal iqtisadiyyatın təşviqi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

100 yaşlı azərbaycanlı qəhrəman: Leningrad blokadasından dəhşətli xatirələr

şəhərin Qoşa Qala yaxınlığında yerləşən Bakı hərbi komissarlığına getdik. Hərbi biletlərimizi təqdim etdik. Hərbi komissarlıq bizə əşyaları yığmaq üçün 3 gün vaxt verdi. Üç gündən sonra dəmiryol vağzalına getdik, orada artıq 15 çağırışçı bizi gözləyirdi. Müharibənin elə ilk illərində 600 mindən çox Azərbaycan kişisi və 200 min qadın cəbhəyə getdi.

Hər maşına bir həkim və bir tibb bacısı təhkim edilib. Bakıdan almanlardan müdafiə olunmalı olan Moskvaya tərəf getdik. Yolda bizi bombaladılar, qorxulu idi. Biz Moskva vilayətinə çatanda artıq şiddətli döyüşlər gedirdi. Döyüşçülərin bizə dediyi kimi, almanlar Moskvanı tutmaq və Stalini ələ ke-

yaşadınız?

- O qədər sevindim ki, bu sevincin həddi-hüdudu yox idi. Təbii ki, mənim yaşım da belə bir orden almaq böyük xoşbəxtlikdir. 100 il yaşa, ömrün boyu Vətəninə, xalqına xidmət et. Nə yaxşı ki, mənim xidmətlərim, əməyim qiymətləndirilir. Yubileyimdə belə bir hədiyyəyə görə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevaya təşəkkür edirəm. Yəqin ki, Azərbaycanın ən xoşbəxt qadınıyam. Mən uzun ömür sürdüm, çox çətinliklərdən keçdim, ölkəmin rifahı üçün zəhmət çəkdim, övladlarımı, nəvələrimi, nəticələrimi böyütdüm. Və 100 il yaşadım!

- Siz bütün Böyük Vətən Müharibəsindən keçib Berlinə çatdınız. Siz Moskvanın müdafiəsində iştirak etmişiniz. Bizə o vaxtdan danışın.

- Mən leytenantam, tibb işçisiyəm. Müharibə başlayanda Tibb Texnikumunu bitirən qızlarla içəri-

və bir qız. Mən ərimi erkən itirdim. Övladlarımı tək böyütmüşəm və onlarla çox fəxr edirəm. Ortancıl oğlum akademikdir, hazırda ABŞ-da yaşayır və işləyir. Bu yaxınlarda böyük oğlumu dəfn etdim. 4 uşaq qoyub getdi. Çox böyük ailəmiz var. 11 nəvəm, 25 nəticəm var. Ən böyük nəticəm Sonyanın 30 yaşı var. Çində yaşayır, universitetdə ingilis dilini öyrədir. Hər dəndən mənə zəng edir, mən də ona deyirəm: "Sona, artıq evlən!". O isə mənə cavab verir ki, "hələ vaxtı deyil". Mən birtəhər ona təsir etməyə çalışıram: "Vaxtdır! Mənim yaşında evlənəcəksən?" Nəticəm ancaq gülür... Bu gün Amerikada yaşayan oğlum, nəvələrim, nəticələrim mənə onları yanına köçməyimi xahiş edirlər. Amma mən bunu heç vaxt etməyəcəyəm. Onlara deyirəm: - "Məni görmək istəyirsiniz? Azərbaycana gəlin". Və hər yay məni ziyarətə gəlirlər.

- *Fatma xanım, siz uzun*

getməliyik. Bütün gəncliyimi müharibəyə vermişəm. Cəbhədən qayıtdım, uşaq doğdum, oxudum, ərimi erkən itirdim. Övladlarım ata yoxluğunu hiss etməsinlər deyə, onlara həm ana, həm də ata olmağa çalışdım. Mənim üçün çətin idi. Bəzən gecələr ağlayırdım ki, uşaqlar göz yaşlarını görməsin. Uşaqlar mənə həmişə hörmət ediblər, çünki bunun qarşılıqlı olduğunu hiss ediblər. Evləndim və uşaqlarımı evləndirdim. Nəvələrimi böyütdüm. Bütün ömrüm boyu işləmişəm. Uzun müddət iş sahəsində çalışdım: bütün iş müəssisələrinin tabe olduğu orqana rəhbərlik etdim. Həyatım belə keçdi. Gözlerimi açdım və artıq 100 yaşım var! Allah bütün ləyaqətli qadınlara belə ömür sürməyi nəsihət etsin. Həyatda çalışmasan, mübarizə aparmısan. Məşhur mahnıda deyildiyi kimi: həyatda çalışan adam heç vaxt heç yerdə yox olmaz. Həyatı istədiyini kimi yox, onun səni apardığı yoldan keçməyi bacarmısan. Bir söz

Barjalar və kiçik gəmilərin yaralıları donmuş Ladoqa gölündən keçirdiklərini xatırlayıram. Yeriyyə bilməyənləri barjalara mindirib arxaya göndərdik. Lakin bütün qayıqlar təyinat yerinə çatmadı. Almanlar havadan bombaladılar. Bəziləri almanların atəşini yarib sahile çata bildi. Mühasirəyə alınmış Leninqradda 40 dəhşətli gün keçirdim. Ta ki, Sovet ordusu blokadanı yararaq almanları geri oturdanadək. Beləliklə, xilas olduq. Aclıqdan yarı ölü idik, amma sağ qaldıq.

- *Leninqrad blokadasından sağ çıxandan sonra yenidən cəbhəyə getdiniz?*

- Əlbəttə. Kifayət qədər tibb bacısı yox idi. Çoxları öldü. Oradan bizi Stalinqrada göndərdilər. Onlar da yaralı əsgərləri xilas edib onlara qulluq edirdilər. Beləliklə, addım-addım Berlinə çatdıq. Yolda Sovet ordusu Rumıniya və Macarıstanı faşist işğalçılarından azad etdi.

çıxara bildim, amma qolumu əməliyyat etməkdən imtina etdim. Həkimlərə dedim ki, mən qadınam və bu əl gələcəkdə də mənə faydalı olacaq. Ev təsərrüfatını idarə etməli, uşaq böyütməlisən. Oh, mən o zaman əməliyyata razı olmalıydım! Çünki ayaq hələ işləyir, amma qol işləmir. Mən cavab və bir az dolğun olanda, bu, özünü hiss etdirmirdi. Və yaşlandıqca onları bədənimdə hiss edirəm. Bu, əlbəttə ki, ağrıyır. Amma dözüərəm, amma nə edə bilərsən? O müharibədən xatirə kimi nəse qalmalı idi. Mən müharibəyə gedəndə artıq evli idim. Həyat yoldaşım Məmməd Səttarov arxa cəbhədə idi, həm də cəbhəyə kömək edirdi. Müharibə illərində sursat istehsalına yönləndirilən Pyotr Montin maşınqayırma zavodunu idarə etdi. Mən bir neçə döyüşçü qız yoldaşım ilə cəbhədən qayıdandan kimi Azərbaycan SSR Kommunist Partiyasının 1-ci katibi Mirçəfər Bağırova ərizə göndərdilər ki, bizi imtahansız instituta yazdırsın-

və çətin ömür yaşadınız, hər şeyə rəğmən sağ qaldınız. Uzunömürlü olmanızın sirri nədir?

xoşbəxt həyat sürmüşəm. Həyatdan şikayətlənəcək bir şeyim yoxdur...

**Samirə Kazımova,
Ruxin Kərimov,
Din Bitsoyev
Tərcümə - Elçin Bayramlı**

- Xüsusi resept yoxdur. Gərək ədalətli insan olasan, reallığı qəbul edəsən, yaşayasan, övlad böyüdəsən, vətənə, xalqına xidmət edəsən. Biz xalqdan ayrı yox, xalqla

- *Sovet ordusunun qələbəsini Berlində qarşıladınız?*

- Yox. Qələbədən bir neçə gün əvvəl yaralandım- qəlpə sağ qoluma və ayağıma dəydi. Mən kifayət qədər mürəkkəb əməliyyata dözməli oldum. Ayağımdakı parçaları

lar. Axı biz ömrümüzün tam 5 ilini müharibəyə vermişik. Və xahişimizi yerinə yetirdi. Qızlar Tibb İnstitutuna, mən isə Belarus Dövlət Universitetinin İqtisadiyyat fakültəsinə daxil oldum. Mən tibb sahəsinə getmək istəmirdim. Müharibədə çoxlu ölüm və kədər gördüm. Eyni

zamanda, Plexanov adına Moskva İqtisad Universitetinin qiyabi şöbəsini də bitirmişəm. Deməli, mənim çox fəxr etdiyim iki ali təhsilim var!

- *Neçə övladınız, nəvəniz, nəticəniz var?*

Dörd uşaq böyütdüm- üç oğul